

Motion till riksdagen

1988/89:Jo293

av Inger Schörling m.fl (mp)

Jordbrukspolitiken

Jordbrukspolitiken befinner sig i en rörig situation. Debatten är många gånger förvirrad eftersom det ofta inte framkommer klart varför olika debattörer tycker eller inte tycker att vi ska ha en fungerande jordbruksnäring i Sverige. Miljöpartiet de grönas riksdagsgrupp anser att det är viktigt att bedriva jordbruk i Sverige både därför att naturresurser ska tas till vara även i Sverige och för att ha en trygg livsmedelsförsörjning i landet.

Solidaritet

Jordbruket i världen bedrivs på många olika sätt men medför ofta miljöförstöring i större eller mindre omfattning. Markförstörelsen är enorm på många håll i världen med förluster av jord, ökenutbredning och försaltning. Stora mängder kemiska bekämpningsmedel används och jordbrukets intensiva kväveanvändning leder till kväveförluster både till luft och vatten. Ju mindre åkermark som används till att försörja världens befolkning desto högre skördar måste tvingas fram per arealenhet. Detta leder till stor påfrestning på den odlade marken och den omgivande naturmiljön. Om Sverige inte kan försörja sin egen befolkning med mat måste alltså högre skördar per arealenhet tas ut, vilket ofta leder till ökad miljöförstöring i andra länder än om Sverige klarar sin egen livsmedelsförsörjning. Sverige bör därför vara självförsörjande på baslivsmedel.

I ett läge där det råder brist på mat i vissa länder samtidigt som det är överskott på världsmarknaden kanske det kan tyckas intressant att producera mat för biståndsändamål. Men vi menar att mat i så stor utsträckning som möjligt ska produceras där de människor som behöver maten bor. Vi tycker att det är riktigt att gå in med katastrofhjälp men att kontinuerligt livsmedelsbistånd förhindrar utvecklingen av jordbruket i de länder där maten behövs.

Sårbarhet

Ingen vet hur livsmedelssituationen kommer att se ut i framtiden. Det är inte alls säkert att det i framtiden kommer att finnas ett överskott på världsmarknaden av billiga produkter. Det kan också vara svårare att kontrollera kvaliteten på importerade produkter. Dessutom får Sverige det mycket svårt att klara en avspärrningssituation utan en egen livsmedelsproduktion. Men om jordbruket ska ha någon större betydelse för försörjningen av livsmedel i en avspärrningssituation måste beroendet av importerade in-

Energi

Av samma skäl som att vi anser att Sverige ska vara självförsörjande av baslivsmedel anser vi att Sverige ska vara självförsörjande på energi. Miljöpartiet de gröna vill fördubbla användningen av biobränslen inom 10 år. En del av den energin skulle kunna komma från jordbruket om åkermarken räcker till. I första hand vill vi anpassa jordbruket efter vad som är ekologiskt riktigt, vilket kommer att innebära sänkta skördar.

Jordbruket och miljön

Jordbruket har under de senaste 40 åren genomgått stora förändringar som orsakat miljöproblem. Ökad specialisering och krav på högre skördenivåer har inneburit att djurhållningen koncentrerats, växtföljderna blivit ensidigare samt att användningen av handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel ökat kraftigt. En förändring av jordbruket när det gäller struktur och förbättrade växtföljder är nödvändig om miljöproblemen ska kunna lösas på sikt. Det krävs politiska beslut för att gynna en sådan utveckling.

Förluster av växtnäring

Jordbrukets förluster av kväve och fosfor leder till övergödning av sjöar, hav och vattendrag. I Västerhavet och i Laholmsbukten i synnerhet spelar kväveläckaget från jordbruket en stor roll. Förändringar krävs inom stallgödselhanteringen, valet av växtföljder och övrig odlingsteknik. Kapaciteten att lagra stallgödsel måste öka så att en så stor del som möjligt av stallgödseln kan spridas på våren. Fr.o.m. 1992 bör alla gårdar med djurhållning ha en lagringskapacitet för stallgödsel på 12 månader. Alla gårdar i problemområden med mer än 50 djurenheter borde vara koncessionspliktiga för att bl.a. kontrollera antalet djur i förhållande till tillgänglig areal för spridning av stallgödsel, stallgödselhantering vad gäller lagringskapacitet och ammoniakavgång samt ensilagehantering.

Även om dessa skärpta miljökrav ger effekt menar vi att det inte är tillräckligt med tanke på hur allvarliga problemen är. De totala kvävemängder som omsätts i jordbruket måste minska för att stimulera en bättre hushållning av kväve på gårdarna. Vi anser att användningen av handelsgödselkväve bör minska med ca 30 % inom ett år och med 50 % inom fem år. När det gäller val av styrmedel föredrar vi ekonomiska styrmedel. För att uppnå målsättningen 30 % minskning måste troligen avgiften på handelsgödselkväve ligga på ca 300 %. Enligt vårt förslag ska avgiftsmedlen återföras till jordbruket i sin helhet framför allt som arealbidrag. En del pengar kan också användas till andra ändamål t.ex. omställningsstöd till de som vill gå över till alternativ odling. Ett sådant omställningsstöd skulle innebära ett stöd till övergång under en längre period än det av regeringen föreslagna omställningsstödet.

När användningen av kväve i jordbruket minskar kommer det också få

en dämpande effekt på fosforgödslingen genom att gödslingen måste balanseras.

Mot. 1988/89
Jo293

Kemiska bekämpningsmedel

Medan användningen av handelsgödsel minskat något under 80-talet har användningen av kemiska bekämpningsmedel ökat. Användningen av kemiska bekämpningsmedel måste minska kraftigt eftersom den innebär risker för både livsmedlens kvalitet och för naturen (bl.a. utarmning av floran i odlingslandskapet). Dessutom är hanteringen ett allvarligt arbetsmiljöproblem. Bekämpningsmedel finns redan i grundvattnet t.ex. på Gotland, vilket är mycket oroande. Dricksvattnet kan förgiftas och det är oerhört svårt att komma till rätta med problemet.

Vi föreslår att användningen av kemiska bekämpningsmedel inom jordbruket minskar med 80 % fram till 1995. Vid bedömningen av minskningstakten ska det inte bara tas hänsyn till antal kg aktiv substans utan även till hur stor areal preparaten räcker och till preparatens giftighet. Det ska alltså inte gå att klara målsättningen genom att helt enkelt byta till effektivare preparat.

Det kommer att krävas en kraftig politisk styrning på flera sätt för att nå detta mål, både förbud och höga avgifter. När bedömning görs vilka som ska förbjudas ska hänsyn tas till både farlighet och hur lätt det går att klara sig utan preparaten vid förändring av odlingsteknik när det gäller t.ex. gödsling och val av växtföljd. Stråförkortningsmedel går det t.ex. att klara sig utan om gödslingen minskas. S.k. lågdospreparat får bara användas om det finns teknik som kan spåra eventuella rester i livsmedlen.

Kadmium

Fosforgödsel är en betydande orsak till kadmiumspridning på åkrarna. Kadmium är en farlig tungmetall genom att den lätt tas upp av växterna, binds inte så hårt i marken och stannar kvar länge i kroppen (lång biologisk halveringstid). Kadmiumspridningen kan minska genom att välja råfosfat som innehåller låga halter och genom rening vid tillverkningen av handelsgödsel. Vi menar att kadmiumspridningen från handelsgödsel måste minska med 90 % i förhållande till den mängd som spreds 1980.

Odlingsjord som innehåller mycket kadmium bör inte få användas för odling av livsmedel. Ett bindande gränsvärde på 1 mg Cd/kg ts jord är en lämplig nivå.

Växtnäring från tätorterna

Det är inte bara handelsgödseln som innehåller stora mängder kadmium. Röttslam innehåller ofta alldeles för stora mängder kadmium för att få spridas på åkrarna. Dessutom innehåller röttslam även andra tungmetaller och giftiga organiska ämnen.

Detta är ett stort problem både därför att slammet är ett avfallsproblem om det inte kan spridas på åkrarna och därför att växtnäringen borde återföras till jordbruket av resurshushållningsskäl. För att klara detta måste

industrin klara sin egen avfallshantering. Industriavlopp ska inte få kopplas till det kommunala avloppsreningsnätet. Tills vidare ska spridning av rötslam vara förbjuden om kadmiumhalten inte är lägre än 1 mg/kg ts och i övrigt innehåller mycket låga halter av andra tungmetaller och giftiga organiska ämnen.

Många kommuner står inför stora investeringar i avloppsledningsnäten. Kanske tiden är mogen att inte investera i den gamla typen av vattentoaletter utan i stället satsa på nya typer av t.ex. multrumtoaletter. Vi föreslår att naturvårdsverket får i uppdrag att ta initiativ till försöksverksamhet med alternativ till systemet med vattentoaletter.

Hemställan

Vi hemställer

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att *Sverige bör vara självförsörjande med baslivsmedel*,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att *åkermarken bör användas i första hand för produktion av livsmedel och i andra hand för energi*,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att minst den nuvarande *åkermarken bör behållas i produktion*,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att målsättningen bör vara att *halvera kväveläckaget från jordbruksmark inom tre år*,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att användningen av *konstgödselväve bör minska med 30 % inom tre år*,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att användningen av *konstgödselväve bör minska med 50 % inom fem år*,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att höga avgifter bör användas för att minska konstgödselanvändningen och dessa bör återföras till jordbruket i enlighet med vad som anförts i motionen¹.]

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att jordbruksföretag med djurhållning bör ha en *lagringskapacitet för stallgödsel för minst 12 månader fr.o.m. 1992*,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att *jordbruksföretag i problemområden* bör vara *koncessionspliktiga* i enlighet med vad som anförts i motionen,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att användningen av *kemiska bekämpningsmedel bör minska med 80 % inom sju år* i enlighet med vad som anförts i motionen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att *spridningen av kadmium från fosforgödsel* bör minska med 90 % i förhållande till vad som spreds 1980,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att *spridningen av rötslam på åkermark* bör vara förbjuden om inte de krav som ställs i motionen uppfylls,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att *odlingsjord* som innehåller *mer än 1 mg Cd/kg ts* inte bör få användas till livsmedelsproduktion.

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att *industriavlopp* inte bör kopplas till de kommunala avloppsreningsverken.

14. att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket får i uppdrag att ta initiativ till försök med *alternativ till systemet med vattentoaletter* i enlighet med vad som anförts i motionen.

Mot. 1988/89
Jo293

Stockholm den 25 januari 1989

Inger Schörling (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Åsa Domeij (mp)

Roy Ottosson (mp)